

Наставно-научном већу Факултета за примењену екологију „Футура“ Универзитета „Сингидунум“

На VIII седници Наставно-научног већа Факултета за примењену екологију „Футура“, одржаној 04.05.2010. године, именована је Комисија за оцену израђене докторске дисертације **мр Мирјане Бартуле**, асистента на Факултету за применјену екологију Футура, под насловом **„Управљање одрживим развојем подручја у Србији у складу са Рамсарском конвенцијом“**, у саставу: др Гордана Дражић, редовни професор Факултета за примењену екологију „Футура“, др Лидија Амићић, ванредни професор Факултета за примењену екологију „Футура“, др Милорад Веселиновић, научни сарадник Института за шумарство, Др Слободан Пузовић, научни сарадник Природно-математичког факултета у Новом Саду, др Јелена Миловановић, доцент Факултета за примењену екологију „Футура“.

Комисија, након читања докторске дисертације и процене њене научне вредности и доприноса науци и струци, подноси Већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

Садржај докторске дисертације

Докторска дисертација мр Мирјане Бартуле садржи 125 страну куцаног текста, организованог у 8 поглавља, са 19 табела, 6 слика, 13 графикона, 10 карата и 144 литературне јединице домаћих и страних аутора.

Обухвата следећа поглавља: 1. УВОД, 2. ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА, 3. ПРЕГЛЕД ДОСАДАШЊИХ ИСТРАЖИВАЊА, 4. МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА, 5. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА И ДИСКУСИЈА, 6. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА, 7. ЛИТЕРАТУРА и 8. ПРИЛОЗИ.

Анализа докторске дисертације

У поглављу 1. УВОД кандидат представља еколошки, економски и социјални значај мочварних екосистема, њихову угроженост, узроке угрожености, и међународни правни оквир заштите, који обухвата циљеве и историјат настанка и развој Рамсарске конвенције од њеног усвајања 1971. године до данас. Осим тога, у уводном излагању дат је приказ других конвенција и директива који се на индиректан или директан начин баве заштитом мочварних и водених екосистема при чему је дато поређење Рамсарске и конвенције о Биодиверзитету.

Поглавље 2. ПОЛАЗНЕ ХИПОТЕЗЕ И ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА указује на основне хипотезе истраживања, на основу којих је извршен избор методолошког приступа и представљања резултата. Главни циљ истраживања у овом раду био је допринос заштити и унапређењу мочварних подручја у Србији кроз стварање услова за бољу

имплементацију Рамсарске конвенције развојем модела за одрживо управљање овом врстом екосистема у Србији, који треба да буде остварен реализацијом следећих циљева:

- Прилагођавање методологије за утврђивање конзервационог статуса станишта и врста, развијене у циљу имплементације ЕУ Директиве о стаништима (92/43/ЕЕЦ), условима у Србији, као основе за дефинисање приоритета и циљева управљања подручјима заштићених Рамсарском конвенцијом.
- Подршка доношењу одлука које се тичу заштите и развоја мочварних подручја израдом симулационог модела за тестирање различитих сценарија за унапређење водног режима у овим, од воде зависним, екосистемима.
- Тестирање прилагођене методологије за утврђивање конзервационог статуса и софтвера за моделовање различитих опција за унапређење водног режима на изабраном пилот Рамсарском подручју у Србији.

У поглављу 3. ПРЕГЛЕД ДОСАДАШЊИХ ИСТРАЖИВАЊА кандидат је добро проучио и презентовао многобројне референтне домаће и стране литературне изворе из области флоре и вегетације мочварних екосистема, као и литературне изворе који се баве заштитом природе, полазећи од економског вредновања преко улоге свих заинтересованих страна у овом процесу, до концепта интегралног управљања, који даје свеобухватан оквир за управљање мочварним подручјима, комбинујући економску процену, интегрално моделовање, анализу заинтересованих страна и мултикритеријумску анализу.

У поглављу 4. МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА на адекватан начин је описана методологија за оцену конзервационог статуса станишта и врста пилот подручја, методологија израде симулационог компјутерског, модела као и методологија за избор оптимлног сценарија за унапређење водног режима. Осим тога, адекватно је приказана и методологија коришћена приликом анализе институционалног и законодавног оквира у Србији који се тиче заштите ове врсте екосистема.

Поглавље 5. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА И ДИСКУСИЈА представља концизан приказ прикупљених података по методологији описаној у претходном поглављу. Резултати истраживања груписани су у седам подпоглавља.

У првом подпоглављу детаљно је анализиран конзервациони статус станишта из мреже натура 2000 која су идентификована и географски лоцирана на пилот подручју (СРП Засавица) у току теренских истраживања. У другом поглављу дата је анализа конзервационог статуса кључних биљних врста, као и кључних врста инсеката, риба, водоземаца, гмизаваца птица и сисара. Еколошки захтеви станишта и врста, као и кључни угрожавајући фактори обрађени су у трећем подпоглављу, док су у четвтом дате препоруке за унапређење њиховог конзервационог статуса. У петом подпоглављу дат је предлог решења проблема неповољног водног режима на пилот подручју, који истовремено води рачуна о циљевима заштите природе и циљевима економског развоја, заснованог на еколошком туризму и пољопривреди. Овде је детаљно описан предлог техничког решења за унапређење водног режима на пилот подручју, а ефекат овог решења на природно окружење тестиран је коришћењем компјутерског симулационог модела. О начину избора наповољнијег нивоа воде говори се детаљно у шестом подпоглављу. И на крају, седмо подпоглавље приказује законодавни и институционални оквир за управљање подручјима заштићеним Рамсарском конвенцијом у Србији.

Поглавље 6. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА дефинише јасне закључке у вези са идентификовањем конзервационог статуса станишта и врста и утврђивања њихових еколошких потреба као кључних полазишта за дефинисање циљева и мера за заштиту природе у неком заштићеном природном добру. Посебно су добро дефинисани закључци у вези са израдеом симулационог компјутерског модела за тестирање различитих сценарија за унапређење водног режима у воденим екосистемима. На крају су изведени закључци који проистичу из анализе законодавног и институцијалног оквира релевантног за управљање подручјима заштићених Рамсарском конвенцијом.

Поглавље 7. ЛИТЕРАТУРА обухвата 144 наслова домаћих и страних аутора са тематиком из области заштите природе, заштите биодиверзитета, распрострањености акватичне флоре и вегетације, управљања водним ресурсима као и управљања заштићеним природним добрима. Значајно је истаћи да се у литератури наводи и референце у којима је мр Мирјана Бартула коаутор, што указује на чињеницу да се кандидат раније бавио тематиком коју обрађује у докторској тези .

Поглавље 8. ПРИЛОЗИ обухвата 3 карте, које обезбеђују јасан и сликовит увид у резултате истраживања, а не оптерећују текст дисертације, који је издвајањем прилога остао концизан и следљив.

Оцена докторске дисертације

На основу презентованог садржаја докторске дисертације може се констатовати да је кандидат одабрао актуелни научни и стручни проблем, који је мултидисциплинарно сагледао кроз призму више научних дисциплина: наука о животној средини, биологија, хидрологија, заштита и унапређење мочварних екосистема.

За предмет својих истраживања кандидат је одабрао мочварна подручја, која имају изузетан не само еколошки већ и социоекономски значај за човека. Стављајући акценат на високу вредност ових екосистема, кандидат је сагледао неопходност мултидисциплинарног приступа решавању проблема њихове евидентно велике угрожености.

Користећи методологију развијену у циљу подршке имплементацији ЕУ Директиве о стаништима (Council Directive 92/43/ЕЕС) кандидат је на изабраном пилот подручју заштићеног Рамсарском конвенцијом у Србији (Специјални резерват природе Засавица) идентификовао, проценио конзервациони статус и дао препоруке за унапређење 10 станишта из еколошке мреже Натура 2000 и 29 биљних и животињских врста које су од националног и међународног значаја. Осим тога, дате су и препоруке за решење проблема ниског нивоа воде, који је основни угоржавајући фактор флоре и фуне пилот подручја. Израдом симулационог компјутерског модела дата је могућност тестирања утицаја различитих нивоа воде и избор оптималног сценарија, који с једне стране, повољно делује на природу, али и минимално плави околне пољопривредне површине омогућавајући тако континуитет пољопривредне производње која је евидентно присутана у непосредној близини Резервата. Коришћењем компјутерског симулационог модела могуће је имитирати природне процесе (у нашем случају водни режим) и тако избећи погрешан избор приликом решавања проблема због непознавања његовог ефекта на природно окружење.

Комисија за оцену урађене докторске дисертације, на основу анализе свих поглавља дисертације, посебно резултата истраживања, њихове дискусије и закључног дела, констатује да је постављени задатак истраживања у дисертацији мр Мирјане Бартуле, асистента на Факултету за примењену екологију Футура у Београду, у потпуности испуњен и да добијени резултати имају значајну научну вредност, као и практичну применљивост.

Посебна вредност ове докторске дисертације је могућност практичне примене добијених научних сазнања.

Актуелност изабраног проблема и значај спроведених истраживања у оквиру докторске дисертације мр Мирјане Бартуле, потврђен је и прихватањем резултата истраживања за публикување у референтном часопису са SCI листе:

Bartula, M., Stojšić, B., Perić, P., Kitnæs, K. (2011): Protection of Natura 2000 habitat types in the Ramsar site "Zasavica Special Nature Reserve" in Serbia. Natural Areas Association Journal.

ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу да се докторска дисертација кандидата мр Мирјане Бартуле, под насловом „Управљање одрживим развојем подручја у Србији у складу са Рамсарском конвенцијом“, УСВОЈИ и кандидату ОДОБРИ ЈАВНА ОДБРАНА.

Комисија у саставу:

1. Проф. др Гордана Дражић, Факултет за примењену екологију „Футура“, Универзитет „Сингидунум“

2. Проф. др Лидија Амицић, Факултет за примењену екологију „Футура“, Универзитет „Сингидунум“

3. Др Милорад Веселиновић, научни сарадник, Институт за шумарство Београд

4. Др Слободан Пузовић, научни сарадник, Природно-математички факултет Универзитета у Новом Саду

5. Доц. др Јелена Миловановић, Факултет за примењену екологију „Футура“, Универзитет „Сингидунум“
